





## ԽԱՐԻՃԻՅԷ

Մ. տը Գասանեազ՝ Յիսիակիմի զաւակն զԵրեմիայի «Տաւմա Խնկիւիզ» սէր-լէվհասը ալթընտա պիր պէնտ նէշը խաւէք, չէօյլէ եազմը տըր:

«Պաշտա» պիր հատիսէ օլմուշ տուր քի, չիմտի գարանմը տըր, լաքին տիկէր հատիսէլէր տէ, հէր հալտէ վուգուա կէլէճէք տիր, չիւն-քի Խնկիւիթէրա՝ մուլթազ մուհարէ-պէնէ գարար վէրմիշ տիր. պուրա-ր՝ Բարիսին բօլիթիգա ալէմի իշին լիզլի տէշիլ տիր:»

Մ. տը Գասանեազ՝ Խնկիւիթէր-անըն Պրանսա իլէ գաւկաեա թու-թուշմազ իսթէմէսինին սէպէպլէրի-նի թէտգիգ իլէ տիեօր քի, «Պու-կիւն Խնկիւիթէրա՝ տէնիդին հաքիմի մուլթազը օլաղընը հիսս իթմէքտէ իսէ տէ, պու հիւքիւմէթինին մու-վազգաթ՝ օլմասընտան գօրգուեօր: Ալմանիա, Բուսիա վէ Պրանսա՝ գուվ-վէի պահրիէլէրինի բէյ տէր բէյ ալ-թըրընօրլար: օլ տէրէճէտէ քի, 20 սէնէտէն պուսլարըն միւթթէֆիգ գուվվէթի՝ Խնկիւիզ գուվվէի պահ-րիէսինին միւսալի օլաճազ, վէ անը կէլէճէք տիր: Իշթէ պու ինթիմալին էօնիւնիւ ալմազ իշին, Խնկիւիթէրա, հէր նէ օլալ իսէ օլալուն վուրմաեա գարար վէրմիշ տիր: Խնկիւիթէրա-նըն, պիզիմ գարընմըզա, թէհամիւլ օլունմազ պիր հալ չըգարտընը գա-սուլ իսթիմէլի տիր: Լաքին սազըն-սըն: Չաթէն պիր վազըլթտան պէրի տիր Ալմանիա՝ պիզիմէն տօթլուգ բէյտա իթմէք իսթէօր: չու գատար քի, Պրանսա՝ անըն պու թէճըրպէ-լէրինի բէտտ իթմիշ տիր: Միլլէթճէ իզլէթի նէֆսիմիգ բէք զիեատէ տիւ-չարը թէհասիւր օլմուշ օլաղընտան, Խնկիւիզլէրին հաքարէթլէրինէ՝ մի թէհամիւլ իթմէք, եօգսա սէլաճէ-թիմիդի Ալմանիա՝ մը պօրճու օլ-մազ լաղըմ օլաղընը թէտգիգ իթ-մէկէ պաշլամը իսթիք: Պաղաթ չիմ-տի բէք չօք վաթանբէրվէրլէր՝ վա-թան իշին հա՝նկըսը միւշքիլ օլաղը-նը տիւշիւնիւնօրլար: Ալմաս-Լօրէնի եհնիւնին իշլալ իթմէք ֆիքրլինտէն վա՞ղ մը կէլէճէք, եօգսա Խնկիւիզլէ-րին էլիլլէ տէնիլլէրտէն քիւլիէն թա՞րտ մը օլմազ, վէ պլինապէրին պուս-նա ֆէտաքեալլըլլարլա մալիք օլ-տուղուսուլ միւսթէմիլքեաթըն պիր տաղըգաա մահվընը՝ մը կէօրմէք: Մէշքիւր իքի ատալէթ՝ ճիտտէն թէրալիսէ գօնուրուեօր: Միտուրը գէ-ման իլէ Ալմանիանըն ատալէթի պիր տէրէճէ սօնմուշ տուր, վէ Խնկիւիզ-լէրին ատալէթի իսէ, չիմտի մէմու-լին զոյրի սուրէթտէ բարլամը տըր: Գէնտիմիդի, պիշարէ Խաքանիւնըն տիւշար օլտուղու թէհիլքէնէ իլգա իթմէքտէն իսէ, 30 սէնէ էվլէլՊը-րանսանըն վիճուտինտէ իճրա իտիւ-միշ օլան ամէլէաթա գաթլանիազ տահա էվլէա տէշի՝ մի տիր: Պրան-սըղլարըն չու էսնատէ գուլազտան գուլազա սէօյլէտիքէրի, ֆաղաթ տահա աղ էվլէլ քիւֆը մաղամըն-տա թէլազգը իթտիքլէրի պիր ֆիք-րի՝ պիզ տըրտան տըրա պէհանի-տէրիլ: Խնկիւիթէրա տիւշիւնիլի տիր քի, պիզի, Ալմանիա իլէ իթի-լաֆա մէգպուր իթմէք՝ քէնտիսինէ եաքա՞ր մը: Էօյլէ պիր իթիլաֆ քի,

Բուսիա տէվլէթի տէ, Գիլ պօղաղը-նըն ալթըմասընտան պէրի պիլէ պու-նու իթիլաթ վէ թալսիսէ էլլէմէք-տէ տիր:»

—Խնկիւիթէրա վիւքէլաւընըն՝ մալիւմ օլան սօն նուլթգլարընտան սօնրա, տիկէր պիր գալ նուլթգ տա-հա իրատ իտիլմիշ իսէ տէ, հէք ալ-նի մէալտէ օլտուղլարընտան, թէք-լարընը զալտ կէօրիւրիւզ:

—Չինտէ էչգրեա թարաֆընտան էսիլ թուլթուլմուշ օլան պիր Պրան-սըզ միսիօնարընըն 10 կիւնէ գատար գուլթարընմասընը հալտէ, Թօնքին-տէքի Պրանսըզ ասաքիլինին հու-տուտը կէլէճէկի հաղգընտա Բարիս գապլինէսի թարաֆընտան Չին հիւ-քիւմէթինէ պիր իւլթիմաթում վէ-րիլալիլինի եաղմը իտիք: Չինիլլէ-րին էսիլ իթտիքլէրի ըսիլպ՝ յու-լիս Յուէն պէրի Չին էչգրեաընըն է-լինտէ օլալ, Պրանսա, Յայտան պէ-րի Բէքին գապլինէսինէ թէպիլլաթ-տա պուլունմազտա իսէ տէ, խօշ-նուտ օլաճազ պիր ճէվապ ալմա-տըղընտան, նիհաեթթ իւլթիմաթում շէքլինտէ թալէպի քէլլիլէթէմէ մէ-պուր օլմուշ տուր: Անճաղ, գաթօ-լիք ալէմիննէ Պրանսանըն մուհա-ֆազիլ նուլթուզը վէ միւսթէմիլ-քեաթ բօլիթիգաալ յօգթիւնիւնըն-րընտան եհնի մէնֆաաթլար թէհէմի-նի միւլաշաղալարընըն տա պու թէ-չէպպիւտտէ թէհէսիլի կէօրիւլտիւ-կիւ՝ զաղէթալարըն ճիւմէլի միւլթա-լէաթընտան տըր: Պու պապտէ Տէ-պա զաղէթալար, եաղտընը պիր մէ-զալլէնին սօնուստա չէօյլէ տէմիշ տիր:

«Իսթէրաէք Չինիլլէրի ճէնուպ սէ-վաշիլլինտէ վէ Թօնքին հուտուտըն-տա պիւսիւք միւշքիլաթա ուղա-թապիլլիլիլ: Էսիլ իտիլլէն ըսիլպին գուլթուրմաթալըն Չինտէ ումում էվ-րօքալլարըն վէ պալսուստա Պրանսա-նըն հուլթուզըն սէքթէտար իտէճէք աշվալտէն տիր: Չինտէ ումում գա-թօլիքլէրին հիմաեհսինի տէրէօնտէ իթմիշ օլան Պրանսա՝ հէք չէյտէն էվլէլ Պրանսա թէպապընտան օ-լան գաթօլիքլէրին էմիլլէթինի թէհէմինէ մէգպուր տուր: Սալը տէվ-լէթլէրին քէնտի թէպաալարընըն հի-մանէ իթմէլլէրինէ գարըն կէլէմէնիլ-լաքին էճնէպի թէպաալարընտան օլան գաթօլիքլէրի՝ Պրանսա հիմաեհսինի՝ քէնտի տէվլէթլէրինին հիմաեհսինի թէքընիսէ մէգպուր էլլէմէք իշին, Պրանսա հիմաեհսինին տիկէր տէվ-լէթլէրին հիմաեհսինտէն տահա միւ-էսսիլ օլաղընը կէօթէրմէքլիլիլիլ լաղըմ կէլիլ:»

Պու սէօյլէրտէն անլաշլընօր քի, իշպու հիմաեհ մէսէլէսինտէն տալա-եք իքի տէվլէթ արաաընտա պիւ-եիւք պիր ընդապէթ հիւքմ էլլէ-մէքտէ տիր: Լաքին պու իշին, Պը-րանսանըն օրալարտա մալիք օլաղըն միւսթէմիլքեաթընըն վէ բօլիթիգա-նա նուլթուզընըն արթըրընմասըն տա վէսիլլէ օլաճաղը՝ Տէպանըն իֆաաթէ-սիլլէ տէ թաաաթ օլունուեօր:

—Մանիլաաաքի էչգընանըն՝ է-սիլ իթտիքլէրի 10,000 նէֆէր Իս-բանիալընը, 20 միլէօն տալար ալ-մաեքնա սալը վէրմէք իսթէմէտիք-լէրի Մաալիստէն պիլիլիլիլիլ տիր: Չէվալը Խաքանիւլար, մուհարէպէ եիլգիւնտէն հիսապաղըզ զարարա ուզ-

րաաղլարը հալտէ, էլան իսթիլա-հաթլարընը պուլաւմաաղլար:

—Իսրանիս իլէ Սմէրիգա մուրախիսա-լարընտան միւրէքքէպ օլաաղ, Բարիստէ ազա օլընտան սուլ՝ գօնֆէրանտը իսթիմա-պուլուպ, Խաքանիւլ մուրախիսալարըն մէմ-լէքէթլէրինէ կիթմէգտէն էվլէլ, Պրանսա ընիլի ճիւմուլը վէ խարիսիսէ նաղըրըլա վէտալաշլար, վէ Բարիստէ կէօրիւք-լէրի հիւսնի գապուլտէն տալան թէշէք-քիւր իթմիշլէր տիր:

—Մ. տը Գրիսիլի՝ Պրանսաա գարըն պիր պէնտ նէշը իտէրէք, իսթ, Վիլլէլմին Արզը Ֆիլիսթինէ իթտիլի սէյնաշաթը՝ 1900-նաւ ասըն սօնլարընըն մուհիմ պիր վաղըսըն աաա իթմիշ տիր:

—Բաաաա էլլաաա մուղլըրիէնէ գարըն թօրանան միւլթէլիլիլ գօնֆէրանտ՝ յուս-վաղըն Չնիս 15-րտէ թէքար ինթիմաէ պաշլաեաճաղ տըր:

—Ճէպաթտէ Նէհուտի խաաիմէլի եհ-նիտէն նիւմալլէր իթմէքլէ, տիւքքեան-լար գաքանմը տըր:

—Բարիս մահէմէլ թէմիլիլլէնէ Տրէյ-ֆիւսիւն Բարիստէ պուլունմաաըն ինթի-եան կէօրիւլտիւլիւնտէն, միւսթիլլէնին շէշի մէղքիւրէ մուլաաղլէթի ինթիմալի-նէ մէպիլ, չիմտիսէն պաղը թէտապիլի ինթիմաթլաքաաանէ իթթիլաաղ իտիլմէքտէ իմիլ:

—Բաա հաղթիլլէրի Տօն Գարօս թա-րաֆաալարընըն մուսթէլլէ իթթիլաաղ-րանէսինէ գարըն պիր բօլիթիգա թուլթա-ճաղ տըր:

—Չինտէ Նիւ-Չուանիտան Բօրթ-Ար-թիւրէ, վէ տիկէթ թարաֆտան Նիւ-Չուանի-տան Բէքինէ գատար եաղընտա պիր Բուս տէմիլ եուլ իշլէմէկէ պաշլաեաճաղ տըր:

—Բուսիանըն Մօգուրա վէ Գազան չէ-հիլլէրինտէ հալաթա զանէթ միւլթիլի կիթիլիլիլտէն, աղաճալ չիլէքլէնմէնէ վէ օթլար պիւսիլմէնէ պաշլամը տըր:

—Սֆիլիպտա Ուպանիլի նաւ մահէլլի եհրի հալաթի՝ Պէճիգալլարըն իւզլէրինէ հիւճուլլէ, Կ քիլի թէլէֆ իթմիշլէր տիր: Գօմանտանըն սաղըզ Լօթէր՝ 300 քիլի իլէ միւլթէհիմէլիլ թէհէպիլէ կիթմիշ տիր:

—Ալթիլիա իմէրաթիլ Լէմպէրկ հա-րիլլէթալիկանըն 2000 ֆիլիլի ինտա իշ-լէմիշ տիր:

—Իմէրաթիլ միւլալիլլէ՝ կէլին կիւն Ալմանիանըն Վիլլէնիս սէֆիլիլի հուլուրու-նա գապուլ իլէ ուղըն միւտտէթ միւլա-գաթ իթմիշ տիր:

—Իթալիա Մէճիլի մէպուսանընտա, կէլէն սեպաթէ թրիսթէտէ վաղը օլան աշվալտէն տալան Մ. Պարզիլլէյի գապի-նէի իսթիլլէթալ իթմիշ, վէ խարիսիսէ նա-ղընը, վիլալիլի ճէվապընտա, «Ալթիլիա հիւքիւմէթի օ մէսէլէտէ պիլլէ գարըն օ գա-տար տօղրուլուլա հարէքթ իթմիշ տիր քի, միւլթիլլէր վէ մուհիլլիլիլ օլան հիւքիւմէթի միւլալիլլէյանըն պու հարէ-քէթիլլէտէն տալան քէնտիլլիլ թէպիլլէր իթմէլիլիլ» տէմիշ տիր: Սան Գուլիլլէանս-նուս պիր սիւալիլլէն ճէվապէն, նաղընը միւլալիլլէյի, հիւքիւմէթին էվլըրանըն տի-կէր տէվլէթլէրինէ աղըն իթթիլլէթա վէ միւսթէպաթը ումուլլէ խուսուսուստա էվլէլէր գապիլլէնին խաթթը հարէքթիլլէր թէմալիլլէ թէպալիլ իլլէտիլիլիլ, վէ Պրան-սա իլէ իթալիա պէնիլլէտէ ազա իտիլլէն ինթիլլէր աշանաթէսինտէն ֆէվլէլաթտէ մէմուս օլտուղուսու, վէ պու սանէտէ ի-քի մէմէքթէր արաաընտա պիր գէման մէվ-նուտ օլան սօնուլուղըն պիր թարաֆ ի-տիլլէնէկիլլէ իւմտի իթթիլիլիլ պէհան էլլէ-միշ տիր:

## Ա.Զ.Գ.Ա.ՅԻՆ

Կ-Բաթիլիլլէր իլլէթալ. Աղաքան էֆ, հաղ-րէթլէրի, ինֆաաթլարընտա Վէքիլի միւհ-թէրէմէրի Արիլաթիան Աւսիլի Արքիպիս-

կօպու ճէնուլլէրի պուլունմաաղու: հալա-շարլէնտիլի կիւնիւ մապէնիլի Հիւսանսա պիլ աղիմէ, պաշ քիւսիլա թաանիլի պէ-էֆ, հաղթիլլէրիլլէ միւլաաղաթ իթմիլլէր տիր:

## ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Շուրալ տէվլէթ աղաաընտան Շէրիֆ Մէհմէտ Սաաղը վէ Պէրաթ միւլթիլլէր, րըքը Բէթիք բաշալարա՝ պէլլէրպէլլիլիլա-եէթի, Մըքըրը Իպրահիմ Մուլիլիլիլ էֆ, Կ-ուէա էվլէլիլ, Միլլիլիլաաղ զայմազաթ Մուհիլաթին վէ Տէրիաաաթլիլ տաթիլլէ կէօրիւլիլ նէղալլէթի մուհաթէպլ պա-քիւլիլիլ Միւլթաղ իլլէլլէր սանիլ միւ-թէմալիլ, Հալալ մէպիլլէր մէճիլիլ աղա-սընտան վէ Սիւրեանի գաթթիլլէր միլլէթի միւլթէպլլէրանտան Սէպիլլալ միւլթէպլլէր, Հալալ մէպիլլէր, Թէհրան Օսմ. սէֆաթիլլէր ֆալիլլէր թալաշէ միլլէթլէր՝ եալլէրանըն Ե-հանէտէն գալապաթ էմին պէլլէ միլլալ-լըզ իլլէթլէրիլլէր թէլլէլիլ. Սաաթիլլէր-մա մէթթիլլէր գալլէլ միւլթիլլէր Ասթիլլէր, Կ Կիւնի Մէճիլիլ, Տալիլիլ աաթլէրիլ միւ-թէպիլալլէրինտէն Արալան Պիւսպօ, Ամ-տիլ Տիլլանը Հիւսանսու իլլէլլէթաաընտան Սէլիլ, Բէֆիլլէր վէ Նիլգալլէտիլլէր պէլլէր վէ Շուրալ տէվլէթ աղաաընտան Շէրիֆ Մէ-հէմէտ Սաաղը բաշաաա Չնիլ Օսմ., Պա-րը Սէֆիլա Ֆիլլիլլէր գօմանտանընըն թա-հին պուլլուլան Մուլթանիլլէր վաթըր պիւ-վաթիլլէր եալլէրանըն Եհանէտէն միլլէլլէր Մէհմէտ բաշաաա Կիւնի, Շէհիլլէր Էմին, թի մէճիլիլ աղաաընտան Բաթիք բաշաաա Չնիլ Մէճիլիլ, Պէրիլլէր Լօգալ Անգալիլլէր զաղէթաաըն սալիլլէր Մ. Օկիլլէր Շէրիլ Չնիլ Օսմ. վէ պաշ մուհարէլլէր Տգ. Կ-ու-մուլաաա Հիւսանս. Մէճիլիլ, պաղը Ալմա զաղէթալարըն մուլալիլլէր իտէն պաթը Գիւլլէրին վէլլէսինէ Չնիլ Շէֆաթիլլէր չանլարը. թէպաաթ տէվլէթի Ալիլլէր Պէյոզլուստա Կարապետ էֆ, Բապուլլէր նա, գապուլթիլա ֆօթիլլէր թուսիլլէր իլ-թիլա իթմիշ օլաղընտան, կիւլիլլէր Սաաթ միտալաաթ ինտան պուլլուլմուշ տուր:

## ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Տիւն Համիլիլլէր Դամիլլիլլէր իճրա պիւ-րուլան սէլալլըզ իլլէթի ալիլիլլէր սօն-րա Պրանսանըն սաղըզ իլլէթի վիւքիլլէր Մ. Լէօն Պուլմուա վէ Պրանսանըն Պի-կրատ սէֆիլիլ Մ. Մարաան սուրէթիլլէր իլլէթիլլէր հուլուրըն Շաանիլլէր գապուլ օ-լունմուլլաաղ տըր:

—Բէթիլլէր. — Չաթը հաղթիլլէր Բաթիլլէր հիլէ հալմիլլէր Բուսիա իսթիլլէր թա-րաֆընտան տօթլուլ վէ մուլալիլլէր թէհիլիլիլ վէ աղը ինթիլլէրաթ մէմուլ-եթիլլէր ֆիլաաթլիլլէր կրան տիւք Նիլգա-հաղթիլլէրիլլէր պու կիւնիլլէր Դուսա իլլէթի կիւնիլլէր Տէրիաաաթլիլլէր մուլաաթլիլլէր իս-րէք, տօղրուլա իլլէթըն սէրալըն ալիլլէր ալիլլէր իլլէթէք, վէ միւլալիլլէրին Գ-զաղա վիսուլլէրտէ, գէնդաթիլլէր իլլէթի իլ-մի սէլալ իլլէր գալլէրտէն թօրաթ աթը-լաճաղ տըր:

—Բուսիա սէֆիլիլ վէ սէֆաթիլլէրիլլէր Եիւք մէմուլաաթը պու սապա-հէքլէրտէ մանէթ վաաղալարըն իսթիլլէր իսթիլլէր իլլէր Գալաղա կիթմիլլէր տիր: Սէֆաթիլլէր մէմուլաաթլիլլէր աճէլլէր վէ էմալիլլէր մուլալիլլէր իլլէթի թաթիլլէր միւլալիլլէրին սէֆաթիլլէր իսթիլլէր Կրան տիւք պէհանը խօշաթիլլէր իլլէր մապէնիլլէր Հիւսանսուստան իլլէր գաթ միւլալիլլէրին իսթիլլէր օլաղըն իրուլթ վա-րօրըն կէօնտէրիլլէր տիր:

—Շարըն Այ Նիլգալա Կօրթիլլէր Բուսիա իլլէրաթլարընըն իսթիլլէր կիւնիլլէր Գ-տուղուստան, սապա-հէքլէրտէ Բանիլլէր







